

BOHUSARVET

Tidskrift för Bohusläns hembygdsförbund 2023:2 årgång 17

NYTT SENSATIONELLT FYND AV HÄLLRISTNINGAR

Upptäck ditt
smultronställe
i sommar

KVINNLIGA FOTOGRAFER I NÖSUND FRÅN SEKELSKIFTET 1900

I detta nummer

4

Efterlysning av bohurlänningar till projekt 3

En dag om släktforskning och hembygd 3

Nytt sensationellt fynd av hällristningar 4

Räkna med kulturarvet 5

Hembygdens dag i Kronhuset, Göteborg 5

Upptäck ditt smultronställe i sommar!
hos kulturarvsföreningar runt om i Bohuslän med omnejd 6

6

Bohusläns hembygdsförbund har ny ordförande
Lars-Inge Stomberg 12

Bohusläns hembygdsförbunds årsstämma 13

Med stolthet och glädje
En utställning om den kvinnodrivna fotoateljén på Nösund 1895-1953 16

Evert och Astri Taube gjorde stopp i Kungälv på bröllopsresan 18

Sommar på Bohusläns museum 20

Boktips – Årets hembygdskbok, -skrift och övriga publikation 21

10

Notiser 22

11

16

Omslag fram
Några av de nyfunna hällristningarna i Kville. På bilden Andreas Toreld från
Stiftelsen för dokumentation av Bohusläns hällristningar
Foto Stiftelsen för dokumentation av Bohusläns hällristningar

18

Omslag bak
Delar av gravfältet Västra Porten – Stora Smällen, i Ytterby, Kungälv kommun,
ett av Bohusläns största gravfält. Här gjorde Evert och Astri ett stopp på sin
bröllopsresa 1925.
Foto Bohusläns museum

Här kommer sommarnumret av Bohusarvet!

Du får många tips om sommarutflykter runt om i Bohuslän med omnejd, om platser att besöka, de flesta hos Bohusläns hembygdsförbunds medlemsföreningar. Här finns många kultur- och naturarvsmiljöer som föreningarna förvaltar, visar och utvecklar. Passa på att upptäcka ett nytt smultronställe i sommar! Följ med på vandringar och visningar, lyssna på musik, se utställningar, njut hembakat och våfflor, upplev hantverk och mycket mer – allt i vackra och inspirerande miljöer.

Marika Russberg
Redaktör

I detta nummer kan du också läsa om paret Evert och Astri Taubes bröllopsresa med besök i Kungälv och Ytterby, om nyupptäckta hällristningar i Kville, få boktips till sommarläsningen och lite till!

Önskar en riktig skön sommar!

Efterlysning – bohurlänningar!

Bohusläns museum planerar ett projekt kring bohurlänningar. Tanken är att 40 bohurlänningar i Bohuslän blir intervjuade och fotograferade på en plats som är Bohuslän för dem. Personerna får berätta om livet, om sin syn, tankar och reflektioner över vad Bohuslän har varit, vad det är idag och vad det kan bli i framtiden?

Känner du någon som du tycker skulle passa för detta? Eller är det du som gör det?

Kontakta Jenny Gillerstedt,
Utställnings- och programantikvarie:
jenny.gillerstedt@bohuslansmuseum.se

En dag om släktforskning och hembygd

Bohusläns museum den 23 september kl 11-16
Välkommen till en dag där vi fyller museet med släktforskning och hembygd!

Föreningar medverkar och berättar om och visar sin verksamhet, det blir föredrag, DNA-kurs, prova på släktforskning, topsning och mycket annat!

Peter Sjölund medverkar med kurs och föreläsning:
kurs i DNA för dig som är mer erfaren släktforskare

och föreläsning om hur DNA kan lösa släkt- och mordgåtor.

Peter Sjölund är genealog och en av förgrundsfigurerna inom svensk DNA-släktforskning. Sjölund var den släktforskare som 2021 löste dubbelmordet i Linköping med hjälp av DNA-teknik. Utredningen av mordet på 8-åriga Mohamad Ammouri 2004 har lett till den näst största polisutredningen efter Palmemordet.

Nytt sensationellt fynd av hällristningar

I Kville socken, på gården Edsten utanför Fjällbacka, har Stiftelsen för dokumentation av Bohusläns hällristningar funnit en 15 meter lång häll med 13 skepp, 9 hästar, 4 vagnar och 7 människor. Det som gör hällristningen helt unik är att den befinner sig 3 meter ovanför dagens markyta på en brant berghäll som under yngre bronsålder för 3000 år sedan var belägen på en mindre ö. Hällristningen bör ha ristats från en båt när havet stod cirka 12 meter över dagens havsnivå.

Stiftelsen för dokumentation av Bohusläns hällristningar

Bohusläns hällristningar är en av världens märkligaste bildvärldar bevarade till vår tid. Trots att hällristningarna varit kända länge har forskningen ryggat för det stora antalet hällristningsplatser som borde undersökas. Efter hand har intresset koncentrerats till ett urval av mer magnifika berghällar, vilka anta-

gits innehålla tillräckligt för att erbjuda en förklaring till dessa bilder.

Stiftelsen för dokumentation av Bohusläns hällristningar medverkar till att hällristningsmaterialet uppsöks, dokumenteras och görs allmänt känt. Dessutom utvecklar stiftelsen nya metoder och prövar nya tekniker.

Stiftelsens projekt genomförs självständigt, men i nära samarbete med ansvariga myndigheter och vetenskapliga institutioner.

Största nyfyndet under 2000-talet

Motiven på den nyfunna hällen i Kville ligger på en jämn linje som följer havsytans höjd cirka 700–800 f Kr. Motiven stämmer även stilmässigt med denna tidsperiod.

Hällristningarna har legat dolda under mossa i tusentals år. Det var när Stiftelsen för dokumentation av Bohusläns hällristningar gjorde vårens undersökningar och arbetet började närma sig sitt slut som hällristningarna upptäcktes. Stiftelsen undersökte hällen som visade sig innehålla ett 40-tal ristningar på en 15 meter stor yta. Enligt stiftelsen är detta det största nyfyndet under 2000-talet.

Källa Stiftelsen för dokumentation av Bohusläns hällristningar

För mer information se projektets hemsida: hallristning.se

Några av de 40-talet nyfunna hällristningarna på gården Edsten utanför Fjällbacka. Motiven är människor, hästar, vagnar och skepp.

Foto Stiftelsen för dokumentation av Bohusläns hällristningar

Riksantikvarieämbetet har tagit fram skriften

Räkna med kulturarvet

Så kan kulturarvets värde räknas

Kulturarvet är betydelsefullt på många olika sätt. Det stärker människors delaktighet, det bidrar till livskvalitet, engagemang, och det stimulerar lusten att lära. Kulturarvet stärker även ekonomin och arbetet med en hållbar utveckling. I odlingslandskap och kulturmiljöer gynnar kulturarvet biologisk mångfald.

Det arbete som bedrivs inom kulturarvssektorn har en stor bredd och många olika yrkeskategorier finns representerade, privata såväl som offentliga. Arbetet kan till exempel avse arkeologiska undersökningar, guidningar vid historiska platser, förvaltning eller restaurering av kulturhistorisk bebyggelse.

Det finns alltså många goda argument till varför kulturarvet är viktigt för samhället och för oss som lever i det. I form av aktuella exempel och siffror har Riksantikvarieämbetet samlat flera av dessa argument, aktuella exempel och siffror, presenterade på ett lättillgängligt sätt finns i skriften *Räkna med kulturarvet – hållbarhet och klimat*.

Kulturarvet och hållbarhet

I skriften *Räkna med kulturarvet* förklaras och ges konkreta exempel på hur värdefullt kulturarvet är för social, ekonomisk och ekologisk hållbarhet i vårt samhälle.

– Det är en skrift som vi på Riks-

Det arbete som bedrivs inom kulturarvssektorn har en stor bredd. Exempel på måttal om tillväxt och arbetstillfällen. Foto Illustration Helena Duveborg. (CC BY)

antikvarieämbetet har tagit fram för att visa hur viktigt kulturarvet är för samhället och för oss människor. Den ger många nya exempel och infallsvinklar på kulturarvets betydelse som jag själv kommer att ha nytta av när jag pratar med kollegor och olika beslutsfattare om hur viktigt vårt kulturarv är, säger Joakim Malmström, riksantikvarie.

Kulturarvet bidrar i klimatarbetet

Kulturarvet stärker människors delaktighet, det bidrar till livskvalitet, engagemang och stimulerar lusten att lära. Det ger även stöd för ekonomin och arbetet med en ekologiskt hållbar utveckling. I odlingslandskap och kulturmiljöer gynnar kulturarvet biologisk mångfald. I *Räkna med kulturarvet* ges också goda argument för hur kulturarvet kan spela en viktig roll i klimatarbetet.

– Genom att förvalta det redan byggda i stället för att riva och bygga nytt reduceras utsläppen av växthusgaser. Med energibesparande åtgärder och återanvändning av material går det att få ner klimatpåverkan från renovering och ombyggnation, säger Erica Tenevall, projektledare för *Räkna med kulturarvet*.

Skriften *Räkna med kulturarvet* finns att ladda ner från Riksantikvarieämbetets hemsida.

Källa Riksantikvarieämbetet

Hembygdens dag

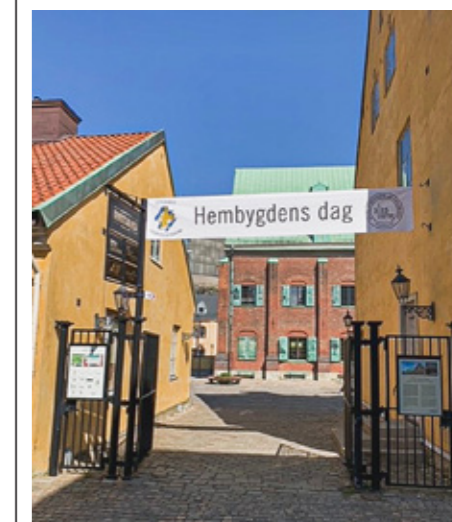
i Kronhuset, Göteborg

Den 20 maj samlades hembygdsrörelsen i Göteborg med omnejd i Kronhuset för att fira Göteborgs 400-årsjubileum.

Det var Göteborgs hembygdsförbund i samarbetet med Studieförbundet Vuxenskolan Västra Götaland som bjöd in till en dag om hembygd, och föreningar, författare, förlag, släktforskare och andra kulturutövare fanns på plats i Kronhuset och på gården.

Under Hembygdens dag hölls föredrag om allt från Jubileumsutställningen och Liseberg 1923 till föredrag om Göteborgskuriosa, Det rivningshotade Göteborg och om böcker. Priset för Årets Göteborgsbok 2022 delades ut, det fanns aktiviteter för barn, det spelades musik och en positivhalare var på plats.

HembygdVäst – de fyra hembygdsförbunden i Västra Götaland deltog och på plats från Bohusläns hembygdsförbund var Lars-Inge Stomberg och Lars-Olof Olsson.

Kronhusbodarna och i fonden Kronhuset som byggdes 1642–1654 som ett tyghus – ett lagerhus för militär utrustning. Bilden är tagen strax före de nära 1500 besökarna kom till Hembygdens dag.

Foto Robert Berggren

Upptäck ditt smultronställe!

Passa på att upptäcka ett nytt smultronställe i sommar! Bohusläns hembygdsförbunds medlemsföreningar erbjuder många intressanta och inspirerande kultur- och naturarvsmiljöer och en mängd aktiviteter i sommar! Här kommer några tips!

I Hogdals hembygdsmuseum i Mörks gamla folkskola visas utställningen Hogdal under beredskapstiden.

Hogdals hembygdsförening

Hembygdsmuseet i Mörks gamla folkskola har öppet lördagarna 1 och 15 juli kl 11–14; Onsdagarna 12, 19 och 26 juli kl 18–20. Utställning: Hogdal under beredskapstiden. Hemvändardag 29 juli kl 11–15. Poängpromenad 5 juli kl 18–20, utgår från "Fläcken"/ Sågestrandsvägen. För besök när museet inte har öppet: ring 0733-46 30 93.

Bullarens hembygdsförening

Bullarens Hembygdsmuseum i Östad, Bullaren öppet tisdagar, torsdagar och lördagar kl 13–16 vecka 28 till 31. Visning av museet med bland annat Ting-

Bullarens hembygdsmuseum är öppet i sommar.

vallsrummen med föremål från gården Tingvall och Drängstugan. I Tingshuset finns skola, affär, Svante Söders rum och en klädställning från början av 1900-talet och framåt.

Tanums hembygdsförening

Hembygdsmuseet i Sockenmagasinet i Tanumshede öppet i juli, tisdagar och fredagar kl 13–16. För besök vid annan tidpunkt, kontakta 0703 - 07 96 56 / aleviken@hotmail.com.

Tanums hembygdsförening visar Ulkeröds kvarn – håll utkik på föreningens Facebooksida!

Ulseröds väderkvarn går alltid att besöka! Visning invändigt sker vid annonserade tillfällen. Se föreningens Facebooksida.

Svenneby hembygdsförening

1 juli kl 11: vandring i Sibirien med Ted Erisson som berättar om stenhuggeri i Sibirien och Björn Cagner som berättar om smedens arbete. Samling vid Stenstugan i Heestrand. 50 kr för vuxna och utan kostnad för barn under 12 år. Medtag gärna matsäck.

Yoga i hembygdsgården måndagar från 3 juli till 21 augusti kl 8–9.

Öppen hembygdsgård måndagar i juli kl 9–11.

11 juli kl 18–21: vandring på Valö naturreservat, samling på Valöns parkeringsplats.

24 och 31 juli kl 17–19: visning av Gotte-Lars stuga.

Gunnel Turpeinen berättar om Gotte-Lars och hans syster Lena.

Munkedals hembygdsförening

Våffelstugan på Gamla Bruket öppen från 1 juli och fem helger framåt kl 11–17.

Om du inte kan besöka våffelstugan är du välkommen att besöka Gamla Bruket och promenera i området.

Stenhuggerimuseet i Hunnebostrand

Utställningar

Gerlesborgs Konstskola, 1-20 juli, 1-31 augusti kl 10-14

Fredrik Åman Larsson: 22-23 juli kl 10-16

Safar Kalhor, metallkonst 25-30 juli kl 10-16

Museets egen samling. Tavlor av Åke Skoos.

Museiresan- för barn: tisdag och fredag 1-31 juli 12-14

Guidade visningar efter bokning. Spontana besök i stenhuggerimuseet dygnet runt.

Stångenäs hembygdsförening

Våffelkvällar tisdagar 28 juni till 16 augusti kl 18–20.

Rydstrandshuset öppet för visning och hjälp med hembygds- och släktforskningsfrågor.

Hembygdsmuseet vid Bro kyrka öppet lördagar 2 juli till 13 augusti kl 13–15.

Kommande utställningar i slutet av sommaren:

Konstutställning av modetecknaren och konstnären Tippet Nordén, som är sommarboende i Heestrand. Utställningen kommer att ske i slutet av sommaren – håll utkik på föreningens Facebooksida.

Valfångarutställning i augusti – håll utkik på föreningens Facebooksida. Utställningen skapas i samarbete med Strömstad historieförening, Tanums hembygdsförening och Kville hembygdsförening.

Kungshamns hembygdsförening

Gerlegården öppen onsdagar och torsdagar kl 13-17.

26 aug kl 13-16: Gerlegårdens dag. Föreningen fyller 25 år! Tunnbrödsbakning, bildspel, utställning av konstnär med mera.

Gotte-Lars stuga i Tegelstrand som Svenneby hembygdsförening visar.

Munkedals hembygdsförening har våffelstuga på Gamla Bruket i juli.

Stenhuggerimuseet i Hunnebostrand är öppet dygnet runt för besök.

I gamla prästgården i Bro från 1700-talets början har Stångenäs hembygdsförening sitt hembygdsmuseum.

Gerlegården i Kungshamn är öppen i sommar.

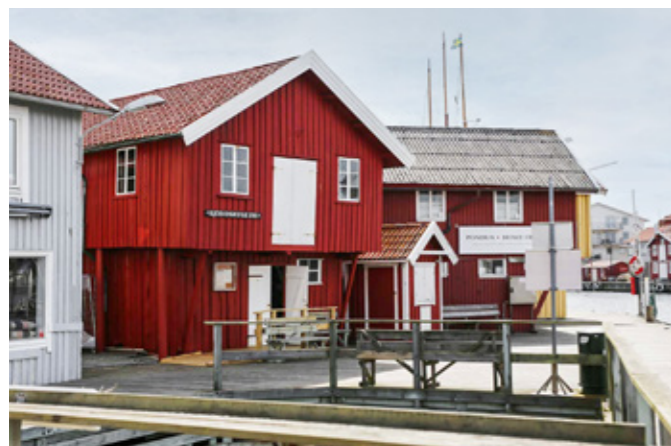

Smögens hembygdsgörelse

Sjöbodsmuseet, Bildarkivet och Fiskarstugan öppna tisdagar och lördagar 27 juni till 10 augusti kl 18.30-20.30.

2, 9 och 16 augusti kl 17: guidad tur i Smögens gamla kvarter med Kristina Grahl och Lars Bredin. Samling vid Spruthuset på Smögens Torg. 100 kr för vuxen, 50 kr för barn, betalas med swish eller kontant vid start.

Smögens hembygdsgörelse Sjöbodsmuseet på Smögens brygga har öppet i sommar.

Bokenäs hembygdsgörelse

Liekurs, 6 juli kl 10: för- eningens egen "Lie-man" Peter Andersson visar och lär ut allt som du vill och behöver veta när det gäller att slå med lie. Medtag egen lie, (går även att låna). Deltagaravgift 200 kr/person för medlemmar i för- eningen, 300 kr/person för

Slättergille hos Bokenäs hembygdsgörelse

icke medlemmar, inkl. förtäring. Anmälan görs till Roland Arvidson: 0768 - 65 24 28. OBS! Begränsat antal platser.

Slätterdag, 8 juli kl 10: Vi samlas på gårdsplanen vid gamla prästgården och går tillsammans med hästar, kuskar och spelmän till slätterängen, där vi slår och hässjar hö som förr i tiden. Håll utkik på föreningens Facebooksida eftersom evenemanget är väderberoende.

Hjältökväll 12 juli kl 18: vi blir överskeppade till Hjältön, där vi promenerar över ön till Prästviken och intar vår medhavda fika, innan vi går tillbaka över ön för återresa. Kostnad 20 kr/person för överskeppningen.

Kyrkvandring med aftonbön och kyrkkaffe, 29 juli kl 15: vandring från Dragsmarks kyrka till Bokenäs Gamla Prästgård, där det blir aftonbön och kyrkkaffe, kl 18.

Visafton på Tunet, 2 augusti kl 18: välkommen att uppträda med sång, musik, dans eller kanske poesi på Tunet utanför prästgården.

Arkeologidagen, 27 augusti: arkeolog Karin Olsson visar och berättar.

Håll utkik på föreningens Facebooksida för tid och program.

Föreningen Sjöstjärnan i Fiskebäckskil

15 juli: Ättlingar visar Wilhelmsons villa. Första visning kl.10.30. Avgift 100 kr/person. Förhandsanmälan till: kristina.jarnedal@telia.com / 0707 - 67 51 59

Föredrag kl 18, mingel och lättare tilltugg från kl 17.30, i Sjöstjärnans hus vid kyrkan. Avgift 150 kr. 17 juli kl 18: Samhällets förändring – fiske, fraktfart, badgäströrelse genom Carl Wilhelmsons ögon. Kristina Jarnedal visar bildspel och berättar i Sjöstjärnans Hus vid kyrkan.

Carl Wilhelmsons villa visas i sommar.

24 juli kl 18: Om Fiskebäckskil från 1700-talets slut till 1800-talets slut - utveckling från silloljesamhälle till ett sjöfartssamhälle med Lennart Martinson.

31 juli: Om maneter – förökning, mat och roll med Fredrik Gröndahl från Kristinebergs Marinbiologiska station.

7 aug: Om internationella uppdrag i internationell tjänst med Sara Peterson och Sidney Peterson. Uppdrag inom FN, UNHCR och Ethical Trading.

Ljungkileortens hembygdsgörelse

17 juli: kulturarvsvandring – Den 1000 åriga Kungsvägen mellan Kungälv och Norska gränsen, från Aröd via Vassdraget fram till Konungsberg och till Groheds f.d. gästgiveri. Vissa delar per bil. Ingrid Kennborn leder turen. Samling kl 17.56 vid Bella Vista för eventuell samåkning.

Smeder i arbete i Restenäs smedja, arrangemang av Ljungkileortens hembygdsgörelse.

I Bella Vista i Ljungkile är det väffelcafé på lördagar från 8 juli.

27 juli och 3 augusti: välkommen att se smedar i arbete vid Restenäs smedja: Axel Rydberg och Sören Larsson. Resteröds byalag ordnar med fikaförsäljning från kl 17.

7 augusti kl 18: Allsångkväll vid Lyckorna torp. Medtag instrument och höj stämningen.

8 juli och sex lördagar framåt: nygräddade väfflor på Bella Vista och ny utställning av Ljungkilefotografen K-G Henrikssons fotoutrustning i museet som också har en gammaldags handelsbod.

30 juli kl 18: visning och vandring till Aröds kvarn 18.

Stenungsunds hembygdsgörelse

Sommarcafé i Ebbeborg, Beatas gränd 2, Stenungsund, onsdagar kl 16-19 fram till 16 augusti. Dignande kaffebord med hembakade godsaker. Vi delar med oss av våra kunskaper och erfarenheter om hur livet var här innan broarna och industrierna förändrade samhället, men vi lever mitt i historien och det är lika viktigt att också förmedla minnen från de senare decennierna! >>

Stenungsunds hembygdsgörelse bjuder in till sommarcafé på onsdagar i sommar.

Ebbeborg, Stenungsunds hembygdsgörelse museum mitt i Stenungsund.

Tema Upptäck ditt smultronställe

Program under sommarcaféet, startar runt kl 16.30 varje onsdag:

12 juli - Anna-Carin Olonder ->Kattbrevet och Syst-rarna från Dammås,

19 juli - Ingemar Wessberg m.fl. – Mera om träd-gårdsmästerierna i Stenungsund,

26 juli - öppet program

2 augusti - öppet program,

9 augusti - Linus Richardsson - Sjunger opera och duett,

16 augusti - Liselotte Kantling - Tjörn Runt 60 år samt sommaravslutning med Revygänget!

Museet öppet för visning, försäljning av böcker, lotter med mera.

Elin Sundbergs vänförening, Sunna, Tjörn

Lördagar i juli kl 13: trädgårdscafé – Öktekaffe med hembakt, kaffe, te och svartvinbärssaft. Ordet ”öktekaffe” kommer från den rast tjörnbonden fick ta sig då dragdjuret behövde vila och fick ”okas av”. Vi skulle idag kunna kalla det för ”eftermiddagsfika”, men vi vill gärna hålla liv i de gamla uttrycken.

8 juli kl 12-17: Vernissage av keramikgruppen Ler-förjds sommarutställning. Årets tema för Villa Solfrids återkommande keramikutställning är ”Bohuslän”.

1, 8, 22 juli kl 13: dramaguidningar. Möt en livs levande fröken Sundberg gestaltad av Eva Annerås. Dramatiserad guidning i Villa Solfrid. Entré: 100 kr, ingen kostnad för barn under 18 år. Begränsat antal platser, föränmälan: eva_anneras@hotmail.com / 0703 – 71 36 99.

19-24 juli kl 18: Hylla kvinnorna med oss under fruntimmersveckan! Varje dag under fruntimmersveckan samlas vi i fröken Elin Sundbergs vackra trädgård

Dramaguidning i Villa Solfrid, Elin Sundbergs vänförening på Tjörn. Möt fröken Sundberg gestaltad av Eva Annerås!

och lyssnar till högläsning av en fin novell – skriven av en kvinna och uppläst av en kvinna. Högläsningen varar cirka femton minuter och följs sedan upp med ett gemensamt samtal om det lästa. Arrangemanget är kostnadsfritt, ta gärna med en egen fikakorg!

22 juli kl 15: Musik till Öktekaffet i trädgården. Emma och Eli sjunger och spelar, från Taube till Maggio. Emma och Eli har med piano, gitarr och cajontrumma.

29 juli kl 15: Redesign & modevisning. Inspireras kring en mer hållbar garderob. Klädskapare från nätverket Slow Fashion Orust visar plagg av textilt återbruk. Det blir modevisning och försäljning av plaggen!

31 juli kl 13: Elindagen firas med hembakt och allsång (kl 15) i trädgården.

Björlanda-Torslanda hembygdskommitté

Musikkvällar kl 19-21 på hembygdsgården Amhult-Lyse, Lysevägen 5, Torslanda:

5 juli Leif ”Pedda” Pedersen,

12 juli: Eliasson & Trygg – visor och pop,

19 juli: Trio Malin med vänner – Kristina från Duve-måla, Magnus Wassenius, Lena Bäcklund, Johanna Askeroth, Malin Bryngelsson,

Musikkvällar hos Björlanda-Torslanda hembygdskommitté i juli och augusti med bland andra Trio Malin med vänner och med Göteborgs Dragspelsgille.

26 juli: Göteborgs Dragspelsgille,

2 augusti: Lars-Eric Frenberg och Johan Frenberg – blandat med far och son.

Partille hembygdskommitté

Utställning: Så klädde man sig vid sekelskiftet och åren däromkring, i Partille herrgård hela juli. Har du svårt att ta dig till utställningen, kontakta Partille Hembygdskommitté på telefon 0708-12 25 18.

Öppet hus i föreningens lokal Hörnan, Gamla Kron-vägen 62 A, Partille, i augusti
Våffelcafé med loppis i Hembygdsgården, Ida Lil-jebergs väg 7, Mellby, alla söndagar i juli kl 12-15.
Nygräddade våfflor med sylt och grädde samt kaffe, te eller saft.

I Partille herrgård visas en utställning om kläder från förra sekelskiftet.

Hönö hembygdskommitté

Kvarnens dag 14 augusti kl 15. Välkommen att inviga kvarnens nya vingarna med oss!

Skådespel om hur kvarnen hamnade på Hönö; Kvarnens beskyddare – Red Mill Jazz Men kommer att spela; kaffe/dricka med tilltugg; lotterier.

Kvarnen på Hönö har fått nya vingar.

Bilder från Hembygdsresan sommaren 2022. I sommar kommer Hembygdsresan till föreningar runt om i Bohuslän. Se ruta nedan.

Hembygdsresan

Bohusläns hembygdskommitté och Bohusläns museum gör nedslag hos medlemsföreningar i sommar med aktiviteter för barn och unga. Gissa föremål, gör ett bivafljus, prova på att tvätta som förr, lekar från förr och lite till.

Tiderna är kl 12-15 på alla platser.

Tanums hembygdskommitté, Sockenmagasinet, 27 juni,
Stängenäs hembygdskommitté, Rydstrandshuset, 28 juni,
Sörbygdens hembygdskommitté, Hembygdsgården i Fisketorp, 4 juli,
Svenneby hembygdskommitté, Gotte-Lars stuga i Tegelstrand, 5 juli,
Munkedals hembygdskommitté, Kaserna hembygdsgård 6 juli,
Elin Sundbergs vänförening, Villa Solfrid, 11 juli,
Hönö hembygdskommitté, hembygdsgården, 12 juli.

Bohusläns hembygdsförbunds nye ordförande Lars-Inge Stomberg

På hembygdsförbundets årsstämma 7 maj valdes Lars-Inge Stomberg till ny ordförande för förbundet, efter att tidigare ordförande Ingrid Kennborn valde att avgå efter åtta år som ordförande för förbundet.

Lars-Inge Stomberg, ny ordförande för Bohusläns hembygdsförbund. Foto Martin Bergström

Här kommer en hälsning från Lars-Inge:

Mitt namn är Lars-Inge Stomberg och jag valdes den 7 maj till ny förbundsordförande i Bohusläns hembygdsförbund, efter Ingrid Kennborn.

Jag har suttit i styrelsen för hembygdsförbundet sedan 2018. Jag var fram till mars i år ordförande i Jonsereds hembygdsförening och jag är fortfarande ledamot i föreningens styrelse.

Jag var fram till förbundets årsmöte Bhf-kontakt i södra Bohuslän, i och med ordförandeskapet får jag nu ett mer övergripande ansvar kring Bhf-kontakt.

Jag är född 1958 i Jonsered och där bor jag även nu. Jag har fyra vuxna och tre underbara barnbarn.

Jag har haft många olika yrken och uppdrag genom livet, bland annat som anställd inom näringsliv som elektriker, elingenjör, dataansvarig, arbetsledare, enhetschef och VD. Dessutom var jag egen företagare i 10 år, som konsult inom områdena IT och Säkerhet. Jag har även varit politiskt förtroendevald i 25 år, varav 16 år på heltid. Vid sidan om mina olika yrken har jag varit föreningsaktiv i cirka 20 år. Mina intressen är, förutom familjen, även trädgård, musik och resor. Historia och geografi var mina största intressen i skolan. Kanske det är främsta anledningen till att jag har släktforskat i drygt 15 år.

Varma hälsningar
Lars-Inge

Vad ser du fram emot som ny ordförande för Bohusläns hembygdsförbund?

–Att kunna vara med och utveckla förbundets verksamhet, att samverka med medlemsföreningarna ska bli än mer konkret och att samverka med bland annat skolan ska utvecklas, svarar Lars-Inge Stomberg.

Jonsereds industrimuseum

I området kring Jonsereds fabriker finns skyltar som berättar om områdets historia. Dessa ingår i det digitala Jonsereds industrimuseum som vill göra historien om fabrikstiden i Jonsered tillgänglig för fler. På skyltarna finns qr-koder som leder vidare till mer information och fler berättelser om Jonsereds fabriker. Lars-Inge Stomberg är en av initiativtagarna till detta.

Här guidar Lars-Inge en åttondeklass från Vallhamraskolan i Partille. Platsen är Jonsereds fabrikers område där Jonsereds hembygdsförening har sina lokaler.

Foto Jonsereds hembygdsförening

Ett stort intresse Lars-Inge har är trädgård. Här är en av Lars-Inges favoritrosor.

Foto Lars-Inge Stomberg.

Bohusläns hembygdsförbunds årsstämma

En solig söndag i maj samlades representanter från hembygdsförbundets medlemsföreningar för årsstämma i Torslanda. Årsmötet hölls i Kulturhuset Vingens och värd för stämman var Björlanda-Torslanda hembygdsförening och Studieförbundet Vuxenskolan Västra Götaland.

Välkomsthälsningar

Årsstämman inleddes med att värdföreningens ordförande Urban Jansson gav en introduktion till Torslanda. Inbjudna för att hälsa välkommen till Torslanda var Karin Lundström, ägare ICA Maxi Torslanda, som berättade om samverkan mellan företagare och föreningar i Torslanda och Rickard Eriksson, tidigare ordförande i SDN Västra Hisingen. Ebba Jakobsson från Studieförbundet Vuxenskolan Västra Götaland, som hembygdsförbundet har ett nära samarbete med, berättade om Vuxenskolan och om sin samverkan med föreningar.

Årsmötet

Mötet leddes av mötessekreterare Peter Svanberg från Björlanda-Torslanda hembygdsförening. Under årsmötet presenterades förbundets verksamhetsberättelse, verksamhetsplan och budget. Bohusläns museums chef Annette Prior medverkade med en digital hälsning där hon lyfte alla de samarbeten som museet och förbundet har.

Styrelsen för förbundet berättade om Bhf-kontakt – ett nytt sätt att fördjupa dialogen och utbytet med och mellan medlemsföreningarna, om de fokusområden som förbundet har – för närvarande till exempel maritimt kulturarv och Bohuslän kring 1658 och om verksamhetsinriktning för de kommande åren.

Värdföreningen Björlanda-Torslanda hembygdsförenings ordförande Urban Jansson gav en introduktion till Torslanda. Urban höll också ett föredrag om flygplatsepoken i Torslanda, i år är det 100 år sedan Torslanda flygplats invigdes

Karin Lundström, ägare ICA Maxi Torslanda

Rickard Eriksson, tidigare ordförande i SDN Västra Hisingen

Ebba Jakobsson, verksamhetsutvecklare Studieförbundet Vuxenskolan Västra Götaland

Till vänster Peter Svanberg från Björlanda-Torslanda hembygdsförening som var mötesordförande vid årsmötet. Till höger Mats Ekberg, vice ordförande Bohusläns hembygdsförbund, som var mötessekreterare

Ingrid Kennborn, som varit Bohusläns hembygdsförbunds ordförande sedan 2018, meddelade i höstas sin avgång och avtackades vid årsstämman, här av vice ordförande Mats Ekberg och Lars-Inge Stomberg, längst till höger

Lars Gahrn, Mölndals hembygdsförening, tog emot diplom för Årets hembygdsbok.

Karin Frankenberg, Uddevalla hembygdsförening, tog emot diplom för Årets hembygds-skrift.

Anders Framme, Tjärnö hembygdsförening, tog emot diplom för Årets övriga publikation.

Ny ordförande

Vid årsmötet valdes Lars-Inge Stomberg till ny ordförande för förbundet efter Ingrid Kennborn som meddelat sin avgång förra året. En hälsning från Lars-Inge finns på sidan 12.

Till nya ledamöter i förbundsstyrelsen valdes Annika Bjerrhede, Källered; Nina Dorthé, Fjällbacka; Sven Carlsson, Ödsmål och Leif Norling, Kärिंगön.

Utdelning av utmärkelser

Under årsstämman delades utmärkelser ut till föreningsaktiva, se bild nedan.

Årets hembygdsbok, -skrift och övriga publikation presenterades, se vidare på sidan 21.

Besök runt om i Torslanda

På eftermiddagen kunde deltagarna ta del av föredrag om Flygplatsepoken i Torslanda, besöka hembygdsgården, visning av Amhults och Björlanda kyrka, promenera i Torslanda havsbadskoloni eller vandra i fågelområdet.

Text Marika Russberg. Foto Martin Bergström

Delar av Bohusläns hembygdsförbunds nyvalda styrelse. Från vänster: Lars-Olof Olsson, Kungälv; Carina Haugerud, Dingle; Nina Dorthé, Fjällbacka; Leif Norling, Kärिंगön; Sven Carlsson, Ödsmål; Lars-Inge Stomberg, Jonsered; Lars Rydbom, Uddevalla; Eva Tisell, Hällevadsholm; Mats Ekberg, Åstol; Christer Blomqvist, Varekil; Ann-Sofie Bernhards-son, Mollösund och Christer Andersson, Henån. På bilden saknas Annika Bjerrhede, Källered, Gun Jarnedal, Lyse; Berit Mellgren, Hällevadsholm och Fredrik Olsson, Säve

Mottagare av Bohusläns hembygdsförbunds hedersdiplom 2023, från vänster Håkan Alvebro, Föreningen De seglade för Tjörn; Gunnar Alexandersson och Inger Olsson, båda Öckerö hembygdsförening; Hans-Olof Hagberg, Spekeröds hembygdsförening; Inga-Britt Gillingsmark och Gunnel Sörqvist, båda Bottna hembygdsförening; Sture Larsson, Björlanda-Torslanda hembygdsförening; Bengt-Erik Strandberg och Leif-Erik Tullock, båda från Föreningen De seglade för Tjörn samt Ingrid Kennborn, fram till årsmötet ordförande för hembygdsförbundet

Med stolthet och glädje

En utställning om den kvinnodrivna fotoateljén på Nösund 1895 till runt 1953.

Nösunds Kulturhistoriska Sällskap visar en utställning om kvinnliga fotografer verksamma i Nösund. Utställningen har sammanställts av John Areblad, Jan Schmidtbauer Crona, Thomas Holst och Bengt Thompson.

En ny era i Nösund

Det lyser om bilderna. Personerna på fotografierna, som digitaliserats från original glasnegativ från tidigt nittonhundratalet, lever fortfarande i nuet. De har fångats och förevigats i fotoateljén som den lokala handlaren John Holst byggde till sin dotter Agda Holst år 1895. En enkel byggnad på en klippvägg vid havet. Med moderna stora takfönster åt nordost för att kunna reglera ljuset, fotografiernas urkälla.

Nösund hade tills dess mest dominerats av sillperiodernas aktivitet, men nu hade en ny era inletts. En ångbåtsbrygga erbjöd möjligheter att attrahera stadsbor, som liksom traktens folk ville prova det nya, att bli fotograferade. Gärna i finkläder och stolt poserade. Här finns porträtt av enskilda liksom gruppbilder från olika sammanhang.

Särskilt fotografierna tagna av Ester Läckgren, bevarade av barnbarnet Bertil Olsson, har sådana kvaliteter. En experimentell glädje i att arrangera olika typer av fotosituationer eller scener. Som frieriet med nyfikna åskådare, soldaten omgiven av personer som

håller i hundar, och vinbjudningen.

Bilderna som ställs ut visar ett gott liv på sydvästra Orust. Ett allvarsamt och vackert liv.

Fotograferna i ateljén

Det är tack vare nämnda fotografer nedan som det finns ett stort antal fotografier årtiondena före och efter sekelskiftet 1900 över Nösund samt i ateljén.

Agda Holst (1875-11-21 --) startade 1895 en fotoateljé på Nösund. Ateljén hade byggts av hennes far John Holst. Agda emigrerade till London och hennes öde där är för närvarande obekant.

Syskonen Hedberg arrenderade ateljén från 1898. Systrarna Hedberg var från Lysekil. De fortsatte även med sin verksamhet i Lysekil. Vilken/vilka av systerna Hedberg som deltog i verksamheten är obekant, mest framträdande var troligen fotograf Jacobina Alida Hedberg, född i Lysekil (1869-01-03–1956-10-14).

Ester Läckgren (1876-08-17—1969-02-11) övertog verksamheten efter systrarna Hedberg. Ester Läckgren härstammade från Helde Bengtsgården i Sävsjö, Vinninga socken utanför Lidköping. Innan Ester kom till Nösund hade hon varit fotograf 1894–1895 i Vårgårda, 1896–1899 i Strömstad, 1900–1901 i Göteborg och 1901 hos systrarna Hedberg i Lysekil.

Ester Läckgren var en betydande västkustfotograf och intressant representant för sekelskiftets kvinnliga

Bland bilderna tagna i ateljén på Nösund sticker en del bilder ut med en oväntad lekfullhet. Det vi kallar humor. De unga kvinnorna som avbildas har lösmustasch och pickadoll. De tittar alla allvarligt in i kameran. Men det är ironi. De skämtar med oss. Eller nog inte avsiktligt med oss, hundratjugo år in i framtiden. Eller?

Systrarna Läckgren, Ester till vänster och Anna till höger.

Hedvig Läckgren och Hugo von Schedvin.

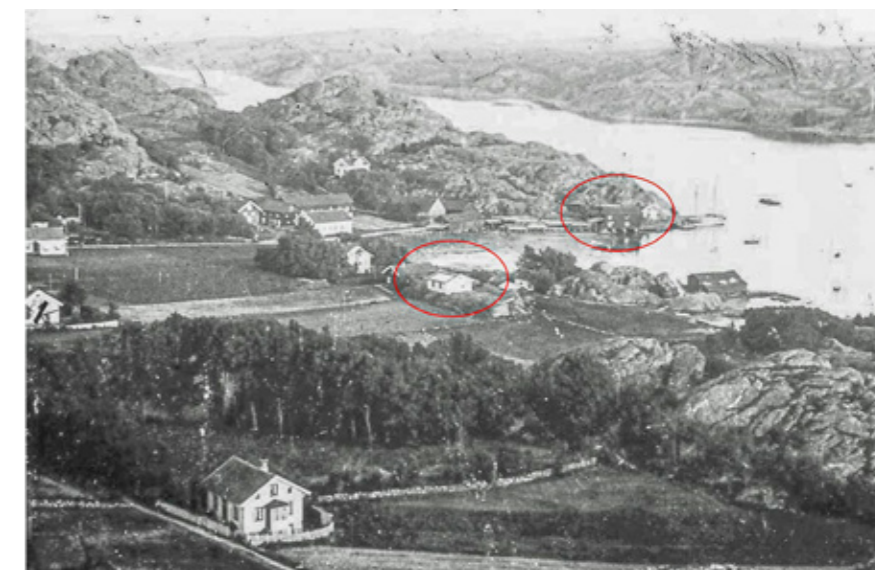
Agda Holst till höger.

yrkesfotografer som drev egen ateljé. Hennes verksamhetstid omfattar åren 1890–1920. Motivkretsen är topografiska bilder från huvudsakligen västkusten liksom porträttfotografer av släktingar och kunder. De välkomponerade motiven håller hög fotografisk och kulturhistorisk kvalitet.

Hedvig von Schedvin f. Läckgren (1874-10-03 – 1955-01-13) kom till Nösund 1907 och övertog fotoateljén, vilken hon drev ända till början av 1950-talet. Hedvig gifte sig 1906 med Hugo Justinius von Schedvin, född 1869-01-14, bokhållare hos handlaren R L Gerle.

Text Nösunds Kulturhistoriska Sällskap

Foto över Nösund runt 1895. Inringat i rött till vänster: ateljén och till höger: magasinet.

Utställningen *Med stolthet och glädje* invigs på Nösundsdagen den 8 juli kl 11-15.
Utställningen visas i det gamla Magasinet på Nösund, vid ångbåtsbryggan.
Den 8 juli visas Ester Läckgrens 125 år gamla kamera ur Bohusläns museums samling av museets konservator Madelein Arnoldsson.

Utställningen visas 8 juli till 16 juli kl 15-17 samt söndagarna 9 och 16 juli kl 14-17.
Utställningen speglar foton tagna i ateljén på Nösund mellan 1895–1920-talet.

Evert och Astri Taubes bröllopsresa 1925

– första anhalt: Bohus och Kongahälla

Evert och Astri Taube gifte sig den 14 januari 1925 i Sankt Jakobs kyrka i Stockholm och hade stor fest på Gyldene freden. I april samma år begav sig paret på bröllopsresa till Italien. Färden till Medelhavet skulle gå med båt från Göteborg och den första anhalten, på ”bröllopsresans femtionde mil” var i Kungälv.

Första stoppet på bröllopsresan: Kungälv

I Kungälv stannade Evert och Astri några dagar i avvaktan på avseglingen från Göteborg den 10 april med s/s Najaden. Målet för resan var San Remo i Ligurien där paret bodde på pensionatet Villa Evelina. Under uppehållet i Kungälv skrev Evert visan Bröllopsresan.

Visan Bröllopsresan av Evert Taube

Vid Kongahälla klostermur och Bohus slotts ruin
där månne spira blomster i april.

Så drickom där i källaren en bågare med vin
för bröllopsresans femtionde mil.

Där brusar genom Elfarsyssels Gautelfr den blå
och månen lyser mellan bok och lind.

Så lekom där, så dröjom, till det skeppet månne gå,
som bidar oss och bidar förlig vind.

Ej tränger oss de vendiske, ej hird, ej kungabud
ger larm i Kongahälla denna vår.

Men Elfarsyssels blomster skola smycka dig, min brud
när du i Bohuslän mot havet går.

Och bautastenar vittna, där du går mot stranden ned,
om vikingen som vilar vid sitt svärd.

Bred löper genom Alfhem än den blå Jorsalaled.
Vikvåring för dig på Liguriafärd.

(Evert Taube, *Hågkomst*, sid 170, Stockholm 1982)

Kyrkoruinen i Ytterby.
Foto Kristina Bengtsson

Paret Taube verkar ha besökt både Bohus fästning, Kongahälla och Klosterkullen med tanke på texten i visan. Paret besökte också den gamla kyrkoruinen i Ytterby för om den har Evert diktat följande:

Bøj Dig, o vandrare vid denna port
Härinne under sekelgamla lindars grenar
Åt Alfhem kristenhet i hednaort
Ett värdigt sista vilans rum man ägnat.
Jorsalafararen har platsen hägnat
Med murar som en gård av tacksamhet.
Här jordades han, vad man säkert vet,
Män från sitt gyllene skepp, som klöv
Bosporen

(Ur *Vikarvet 1968–1969*, sid 35)

Både visan och dikten visar att Evert var väl införstådd med Kungahällas betydelse och kände till kung Sigurd Jorsalafars korstågsresa 1108–1111 till bland annat Jerusalem och via Bosporen till Konstantinopel. Dock är inte kung Sigurd begravd i Ytterby utan i Oslos första domkyrka St. Halvard som kung Sigurd själv hade låtit bygga. Där begravdes han i södra korväggen 1130.

1135 överfölls och brändes Kongahälla av vendiska trupper från södra Östersjökusten och detta har Evert Taube full kännedom om. Eftersom Astri och Evert var i Ytterby är det förmodligen bautastenarna på gravfältet Västra Porten-Stora Smällen som de har sett. De flesta av dem är tyvärr borta idag och ligger bland annat som takbjälkar i en jordkällare.

Evert skriver omväxlande de båda äldre namnen på södra Bohuslän: Älvsyssel och Alfhem och vet att befolkningen ibland kallades för Vikvåringar.

Målning med kung Sigurds (Sigurd Jorsalafare) ståtliga intåg i Konstantinopel som det beskrevs i norröna källor, bland annat att gatan var täckt med mattor. Målning av Andreas Bloch (1860–1917)

Kungahälla är ett romantiskt område och det är inte svårt att föreställa sig Astri och Evert när de går hand i hand i det vackra historiska landskapet och besöker de spännande tusenåriga lämningarna några soliga vårdagar i april 1925. Evert hade uppenbarligen läst mycket om Kungälvns historia som han kunde förmedla till sin vackra brud.

Visan Bröllopsresan/Bröllopsfärden har sjungits in av Mikael Samuelson och finns på Youtube, sök på Bröllopsfärden.

Text Kristina Bengtsson, arkeolog och forskare

Vy över Ragnhildsholmen (ruinen i förgrunden), och Kongahälla med klosterkullen (den runda trädbevuxna kullen i fonden). Foto Bohusläns museum

På Bohusarvets sista sida: Gravfältet Västra Porten-Stora Smällen i Ytterby är ett av Bohusläns största gravfält. Fler än 150 gravar av olika slag och ålder finns här.

Mer om platserna som nämns i texten

Gyldene Freden

– världens äldsta restaurang

Den Gyldene Freden är en restaurang på Österlånggatan 51 i Gamla stan i Stockholm. Gyldene Freden öppnades 1772 och har drivits kontinuerligt sedan dess på samma adress vilket gör den till världens äldsta kontinuerligt existerande restaurang på samma plats. Den första Gyldene Freden öppnade 1572 på Nygatan 2 i Stockholm.

Många kända namn har haft Gyldene Freden som stamställe, bland andra Carl von Linné, Carl Michael Bellman och Anders Zorn. Zorn köpte Gyldene Freden 1919 när restaurangen var rivningshotad, han testamenterade den till Svenska Akademien som fortfarande äger Gyldene Freden.

Läs mer i boken *Vi ses på Freden* av Gösta Arvidsson.

Gravfältet Västra Porten – Stora Smällen

Gravfältet i Ytterby i Kungälv kommun är ett av Bohusläns största gravfält. Fler än 150 gravar av olika slag och ålder visar att här begravde traktens folk sina döda under åtminstone 1700 år. Strax intill finns spår av byggnader från bronsålder till vikingatid, bland

annat en nästan 50 meter lång byggnad. Kristina Bengtsson har lett arkeologiska undersökningar i området.

Läs mer och se film från gravfältet i Bohusläns museums Kunskapsbanken Bohuslän på museets hemsida

Kung Sigurd, Kongahälla och Ragnhildsholmen

Sigurd Magnusson, 1090–1130 var kung av Norge från 1103 fram till sin död. Sigurd kallades Jorsalafare (Jerusalemfarare) efter sitt kors- och pilgrimståg till Jerusalem 1108–1111. Snorre Sturlassons skrev om Sigurd, bland annat att staden Kongahälla, vid Nordre älv, väster om dagens Kungälv, under Sigurds regeringstid blev en av de viktigaste norska städerna. Vidare berättas att det i kyrkan i Kongahälla fanns ett relikskrin med en flisa från Kristi kors. Staden anfölls och brändes av vänderna 1135 som då plundrade och brände Kongahälla.

1160 grundades ett Augustinerkloster på platsen för kyrkan och kungsgården i det tidigare Kongahälla. Området har undersökts arkeologiskt från slutet av 1800-talet och framåt. Kongahällaprojektet var ett stort tvärvetenskapligt projekt kring Kongahälla under åren 1985 till 1994 med bland annat arkeologiska undersökningar.

Mitt emot Kongahälla lät Norges

kung Håkon Håkonsson bygga en borg från mitten av 1200-talet, borgen fick namnet Ragnhildsholmen. Borgen skulle skydda den viktiga farleden Nordre älv och staden Kongahälla. Här möttes kungarikena Sverige, Norge och Danmark. Borgen fungerade både som bostad åt kungligheter och var ett militärt centrum under en kort tid, redan i början 1300-talet hade borgen spelat ut sin roll när Bohus fästning hade börjat anläggas. Fästningen placerades högre upp i älven där Nordre och Göta älv möttes och läget var ännu bättre ur försvarssynpunkt. Mycket sten från Ragnhildsholmen användes till bygget av Bohus fästning.

Läs mer och se film från Kongahälla och Ragnhildsholmen i Bohusläns museums Kunskapsbanken Bohuslän på museets hemsida

Norröna källor

De norröna berättelserna om förhållanden i Skandinavien skrevs flera hundra år efter de händelser de beskriver. När de skrevs hade kristendomen slagit igenom och dominerade föreställningarna om andliga världar. Trots det har dessa berättelser haft stor betydelse för vår bild av vikingatiden.

De norröna källorna är från de västra delarna av Norden.

Sommar på Bohusläns museum

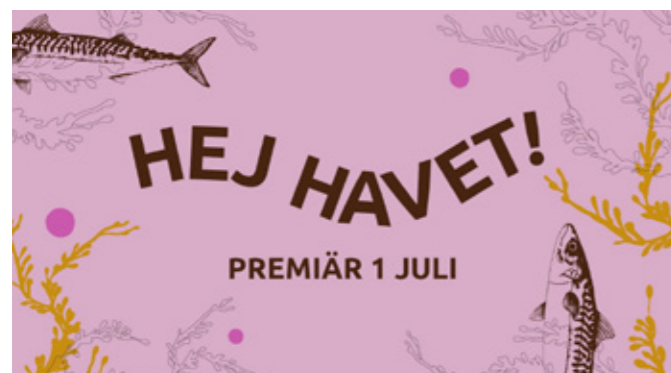
Utställningar om Nordiska väsen, familjeutställningen Hej Havet! och konstutställningen Siktlinjer. Dessutom visningar, skapande verkstäder, naturvandringar och mer därtill!

Hej Havet!

Välkommen alla besökare med lekfullt sinne till vår nya familjeutställning! Utställningen passar särskilt bra för barn upp till 6 år.

I "lagom" utmanande upplevelser möter besökare exempelvis gammal folketro, mareld, strandskator och tång i en lekfull miljö. Hej Havet! är producerad utifrån kunskapen om hur barn utforskar sin omgivning genom lek. Den är del i museets satsning att vara en mötesplats som särskilt välkomnar barn och unga besökare. Beroende på ålder och förkunskap upplever besökarna utställningen olika.

Bohusläns museum hoppas att alla besökare inspireras av utställningen Hej Havet! För att sedan ge sig ut och möta Havet där ute på egen hand. Välkommen in! Och hitta ut!

Aktiviteter

12 juli kl. 10–11.30: Skapande verkstad - vattendjur med vattenfärg! Välkommen att skapa målningar! Passar alla barn i målsmans sällskap!

13 juli kl 14–15.30: Skapande verkstad: Gör en skyddsamulett! Skydda dig mot oknytt med gamla knep. Vi tar inspiration från utställningen Nordiska Väsen och skapar amuletter tillsammans. Passar både gammal och ung.

19 juli kl 10–11.30: Skapande verkstad: Skapa ditt eget sagodjur! Vi pysslar och fantiserar ihop varelser. För barn i alla åldrar i målsmans sällskap.

18, 20, 25, 27 juli och 1, 3 augusti kl 13-16: Naturvandringar för hela familjen i Bräcke-Kuröd skalbankar. Biolog Jan Uddén guidar. Plats: Skalbanksmuseet.

9 aug kl 10-20: Västerhavsveckan! Massa spännande programpunkter med koppling till västerhavet!

Nordiska väsen – Rödlistan

I tusentals år har människor berättat sägnerna om våra nordiska väsen. Många har sett dem i skogens gömmen och ladugårdens dunkel. Tänk om allt inte bara är historier?

Utställningen är framtagen av Linnéa Jägrud, yrkesverksam biolog och författare, i samarbete med den prisbelönta fotografen Tore Hagman. Tanken bakom utställningen är att visa förändringen i våra landskap på ett annorlunda vis. Många av våra arter som mossor, lavar, fåglar, svampar är knutna till landskapet. Men landskapet har förändrats – och arterna blir rödlistade.

I naturen har vi dessutom ett antal nordiska väsen; näcken, skogsrået, gårdstomten för att nämna några. Varför ses de så sällan? När sågs de senast? De är starkt knutna till vårt landskap, som vi förändrat så mycket.

Till fotoutställningen kommer en ljudbild framtagen av Isak Eldh.

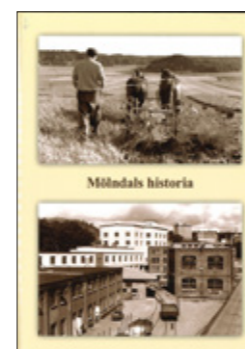
Siktlinjer – Katarina Löfström och Jesper Nyrén

Båda konstnärerna inspireras även av landskap och horisonter, men som sällan gestaltas direkt, utan bearbetas och filtreras i den konstnärliga processen.

Influenser från konstnärliga föregångare är också en gemensam nämnare. Katarina Löfström relaterar till andliga/filosofiska konstnärliga strömningar från det sena 1800-talet och en av inspirationskällorna för Jesper Nyrén är den italienska renässansen. I utställningen presenterar Katarinas Löfström videoverk, måleriska printar och skulptur. Jesper Nyréns visar en rad målningar i olika format samt fotografi.

Årets hembygdsbok, -skrift och övriga publikation

Varje år utser Bohusläns hembygdsförbund en bok, en skrift och en övrig publikation bland medlemsföreningarnas utgivning som utses till Årets hembygdsbok, -skrift och övriga publikation. I år utsågs 2022 års publikationer, med tryckår 2022. Nära 20 nomineringar kom till juryn som bestod av Gun Jarnedal och Lars-Olof Olsson, ledamöter i Bohusläns hembygdsförbund; Viveka Overland, tidigare förlagsansvarig vid Bohusläns museum samt Marika Russberg, kulturarvskonsulent. Efter överläggningar enades juryn om vilka publikationer som skulle utses och de presenterades vid hembygdsförbundets årsstämma.

Årets hembygdsbok 2022

Mölnalds historia.
av Lars Gahrn.

Utgiven av Mölnalds hembygdsförening.

Motivering:

Boken är en jubileumsskrift skapad till Mölnalds 100-årsjubileum.

Läsaren får följa med på en tidsresa från forntid till nutid och möta personer, platser och händelser i Mölnald.

Detta är en kompakt historiebok, med ett litet bra format. Boken är rikt illustrerad, är lättläst, välstrukturerad genom korta kapitel med tydliga rubriker och varje kapitel avslutas med hänvisningar till källor med fördjupad information. Boken berör alla mölnaldsbor, unga som äldre, och även andra med intresse för platsens historia fram till våra dagar.

Årets hembygds-skrift 2022

Uddevalla hembygdsförenings årsskrift.

Utgiven av Uddevalla hembygdsförening.

Redaktion: Gunnar Klasson och Maria Gustavsdotter.

Motivering:

Skriften har utkommit under en rad år och utvecklats till både innehåll och form.

Läsaren får ta del av intressanta artiklar om sjöfart, industri, utställningar och en dramatisk händelse under Andra världskriget. Skriften är lättläst och bilderna är bra återgivna.

Ett plus för att skriften innehåller föreningens årsprogram, vilket gör den till en bra produkt för att intressera och locka nya medlemmar.

Årets övriga publikation 2022

Kutterfiske på Nordsjön 1900-1930 med bilaga Mönstringsrullor.
Av Anders Framme.

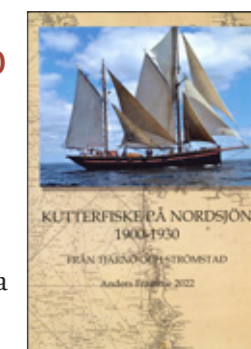
Utgiven av Tjärnö hembygdsförening.

Motivering:

Skriften är en intressant dokumentation över en epok inom en av Bohusläns stora näringar, fisket. I skriften skildras olika perspektiv på vardagen ombord på kutterarna och även i land.

Skriften har något både för kalenderbitaren och för den allmänintresserade. Bilagan, i form av mönstringsrullor över personer från Tjärnö som deltog i fisket under perioden, är ett viktigt tidsdokument som nu gjorts lättillgängligt.

Publikationen har ett lockande utseende, texten är lättläst och helheten är tilltalande.

Hedersomnämning

Årets övriga publikation 2022
Torvmyrar i västra Lyse.
Av Mats Andreasson.

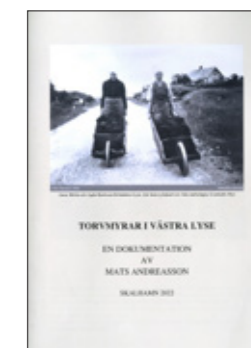
I samarbetet med Lyse hembygdsförening.

Motivering:

Skriften lyfter och synliggör ett viktigt kulturarv som inte lämnat så stora spektakulära spår i landskapet, utan mer av anspråkslösa täkter ute i ingenstans.

Det är en förtjänstfull dokumentation av en verksamhet där män, kvinnor och barn deltog. I berättelsen om torvtäkten förenas natur- och kulturarv och det är en viktig pusselbit för att kunna läsa spåren i landskapet.

En direkt frukt av inventeringsarbetet är att nu finns namnen på de torvtäkter som boken beskriver inlagda på ekonomiska kartan.

NOTISER

Årets hembygdsförening

Sveriges hembygdsförbund delar varje år ut utmärkelsen Årets hembygdsförening till en medlemsförening. I år gick utmärkelsen till Ströms hembygdsförening i Jämtland.

I motiveringen står bland annat att Ströms hembygdsförenings kultur- och arbetsarbete är brett och inspirerande. Tillsammans med museet Jamtli och Strömsunds kommun erbjuder föreningen en Öppen förskola för bygdens småbarnsfamiljer. Den samiska kulturen och samers förutsättningar har synliggjorts med bland annat utbildningar för barn och vuxna. Med sina insatser för lokalsamhället är föreningen en värdig vinnare av utmärkelsen Årets hembygdsförening.
Källa Sveriges hembygdsförbund

Elva statliga byggnadsminnen utökas

Regeringen har på Riksantikvarieämbetets förslag beslutat att revidera elva statliga byggnadsminnen i Sverige. Det är Riksantikvarieämbetet som föreslår för regeringen att utse nya och revidera befintliga statliga byggnadsminnen.

En revidering innebär en förändring, till exempel att fler byggnader kring en redan byggnadsminnesmärkt anläggning beläggs med skydd.

Länsresidenset i Göteborg uppfördes 1651 och det äldsta Landsstatshuset, uppfört 1923, är sedan tidigare byggnadsminne, men i och med regeringens nyligen fattade beslut ingår nu även det nyare Landsstatshuset från 1942 liksom Hörsalen som tillkom 1996, i byggnadsminnet. Den moderna bebyggelsen från 1990-talet knyter ihop kvarterets historia. I och med utvidgningen kompletteras byggnadsminnets välbevarade 1600-talspalats och 20-talsklassicistiska landsstatshus

med ytterligare två årsringar: dels ett funktionalistiskt kontorshus och dels en hörsal, uppförd i en för sin tid typisk postmodernism.

Övriga byggnadsminnen som utökas är: Bäckaskogs kungsgård; Domkyrkoberget i Strängnäs; Embryologen, kvarteret Hyphoff 8, i Lund; Eslövs station; Härnösands residens; Lillö kungsgård; Linköpings slott; Marinbasen i Karlskrona; Umeå residens samt Utklippans fyrplats, Karlskrona.
Källa Riksantikvarieämbetet

Svenska gamla skogar försvinner – kan vara minne blott om 50 år

Med nuvarande skövlingstakt kommer Sveriges sista naturliga och oskyddade skogar att vara borta om 50 år, enligt en svensk studie gjord av forskare från Lunds och Umeå universitet. Det finns fortfarande skog i Sverige som är gammal, produktiv, naturlig och oskyddad. Med ”produktiv” menas att skogen är sådan att den skulle kunna användas för skogsbruk. Med ”naturlig” menas att den sannolikt aldrig har kalhuggits och ”oskyddad” att skogen inte tillhör naturreservat eller liknande.

Den här sortens skog hyser många djur- och växtarter och finns spridd över hela landet. Mellan 2003 och 2019 försvann nästan en fjärdedel av dessa gamla oskyddade skogar. Kon-

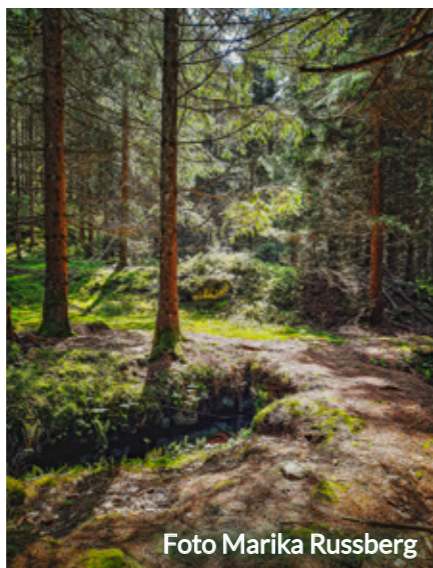

Foto Marika Russberg

sekvenserna för den biologiska mångfalden och det svenska samhället är svåra att beräkna, menar forskarna.

–Avskogning och förlust av naturlig skog i Amazonas och andra delar av världen får stark internationell kritik, men förlust av gammal naturlig skog i mycket snabb takt sker framför våra ögon i våra egna, rikare, länder, säger Anders Ahlström vid Institutionen för naturgeografi och ekosystemvetenskap

–Vi måste snabbt göra kartor av dessa skogar och utveckla strategier för att bevara dem. Annars kommer dessa skogar snart att vara borta innan vi ens hunnit utvärdera dem för klimat, biologisk mångfald och kulturella värden.
Källa Lunds universitet

Årets museum

Sveriges museer utser varje år Årets museum till ett svenskt museum som visat prov på nytänkande och samhällsförankrad verksamhet. Årets museum 2023 är Östergötlands museum.

I motiveringen står bland annat att ”museet utifrån storslagna visioner, vibrerande arbetsglädje och med inspirerande mod ömsat skinn och trätt in i 2020-talet i en helt ny skepnad. Museet erbjuder kunskapsupplevelser som överraskar”.

Källa Sveriges museer

Årets arbetsmyra

Arbetsmuseums vänförening har beslutat att tilldela Göran Persson i Vissefjärda hembygdsförening utmärkelsen Årets arbetsmyra 2023.

Ur motiveringen: ”Vissefjärda Hembygdsförening kunde 1988 överta Kyrkeby bränneri med en unik miljö med byggnadsminnesmärkta byggnader och maskiner från 1800-talet. Göran Persson har varit spindeln i nätet när hembygdsföreningen efter ett omfattande och ideellt arbete åstadkommit att bränningen med anor från 1700-talet nu åter är i drift. Besökarna får inblick i sprittillverkningen och dess

historia, kan beställa provsmakning och får veta hur processen går till idag. Göran ger visningar, håller i provningar, sköter stor del av ruljansen kring bokningar, fastigheter och arrangemang.”

Källa Arbetets museum

Åmåls försvarna medeltidskyrka hittad

Åmåls kyrka, som i dag används av Åmåls församling, ligger på berget norr om torget. Den byggdes i början av 1800-talet på en helt ny kyrkplats efter en stadsbrand. På den äldre kyrkplatsen, vid Åmålsåns mynning, ligger en stenkyrka. Det är Åmåls gamla kyrka, byggd 1669. Den ägs av kommunen och används inte längre för kyrklig verksamhet. Men det har funnits en tredje, ännu äldre kyrka. Flera historiska källor beskriver en medeltidskyrka, troligtvis en stavkyrka av trä. I ett protokoll från en sockenstämma 1670 finns en notering om att Åmåls församling kallades samman för att riva den, för att använda materialet till inredning i den då nybyggda stenkyrkan.

I april inledde arkeologer från Lödöse museum tillsammans med Åmålsortens hembygdsförening en undersökning för att försöka hitta Åmåls medeltida kyrka.

Och vid undersökningen hittade arkeologerna kraftiga stenmurar, som indikerar en stenkyrka och på platsen mitt inne i Åmål hittade arkeologerna också mynt från 1300-talet. Nu väntar analyser av trä och ben som hittats så fortsättning följer.
Källa Nättidningen Svensk Historia

Återbördande av samiska föremål och mänskliga kvarlevor

Riksantikvarieämbetet fick 2023 uppdrag av regeringen att utreda förutsättningar för återbördande av samiska föremål och mänskliga kvarlevor. Nu pågår samtal med berörda parter för att samla in information om nuläget. De i uppdraget utpekade

samarbetsparterna är Sametinget, Svenska kyrkan, länsstyrelserna samt övriga relevanta aktörer eller organisationer inom det civila samhället.

I Sverige, och runt om i världen, pågår det dialoger och nätverksbygganden på många plan om återlämnande frågor. De senaste 20 åren har flera återbegravningar av samiska mänskliga kvarlevor, som funnits i musei- och universitetssamlingar i Sverige, skett. I början av 2023 överläts också Världskulturmuseerna en samisk föremålsamling till Åttje- Fjäll- och samemuseum.
Källa Riksantikvarieämbetet

Samhällsorganisationen på 1600-talet byggde på relationer

Personliga relationer med tjänster och gentjänster var avgörande för all samhällsorganisation runt sekelskiftet 1600. Det visar Johanna Thorells avhandling, *De tjänstvilliga vännernas samhälle*, vid Institutionen för historiska studier, Göteborgs universitet.

Johanna Thorells avhandling undersöker hur rikseliten levde och verkade runt sekelskiftet 1600 och avslöjar att medeltida sätt att tänka och agera levde kvar långt fram i tiden. Personliga relationer som byggdes av tjänster och gentjänster var avgörande för all samhällsorganisation. Aktiviteter som äktenskapsbildning, godsförvärv och ämbetsutövande organiserades genom just denna kulturella logik. De personliga relationernas oskrivna normer var tänjbara, så länge ens handlingar kunde hållas inom gränserna för det ärbara i omgivningens ögon.

Avhandlingen väver samman flera olika aspekter av samhället som annars ofta studeras separat. Diskussioner om vänskap och tjänstvillighet, privat och offentligt, muntligt och skriftligt, konflikthantering, aristokratisk status och rollen som hög ämbetsman skapar tillsammans en helhetsbild.

Källa Institutionen för historiska studier, Göteborgs universitet

BOHUSARVET

Tidskrift för Bohusläns hembygdsförbund

Ansvarig utgivare

Mats Ekberg mats.ekberg@foretagsfin.se

Redaktör

Marika Russberg, 0522-65 65 14
marika.russberg@bohuslansmuseum.se

Grafisk form och layout

Harri Kantola

Redaktionsråd

Marika Russberg och Lars Rydbom

Bohusläns
hembygdsförbund

Bohusläns hembygdsförbund (Bhf)

Bhf är paraplyorganisation för drygt 100 kulturarvsföreningar i Bohuslän och fd Göteborgs och Bohus län. Föreningarna är hembygdsföreningar, gillen, kulturföreningar, släktforskarföreningar, båtöreningar m.fl. Föreningarna arbetar med att bevara, använda och utveckla vårt gemensamma kultur- och naturarv.

Vill du stödja Bhfs arbete?
Varmt välkommen som medlem!

Medlemskap

Bohusarvet utkommer med 4 nr/år
Prenumeration ingår i medlemskap i
Bohusläns hembygdsförbund 300 kr/år.

Plusgiro 523188-1 Bankgiro 303-8486
Skriv namn och adress,
eller ring eller maila, se nedan.

Kontakt

Box 403, 451 19 Uddevalla
bohuslanshembygdsforbund@
bohuslansmuseum.se
hembygd.se/bohuslan
Bohusläns hembygdsförbunds ordförande
Lars-Inge Stomberg, stomberglarsinge@
gmail.com / 0709-93 11 90
Kulturarvskonsulent Marika Russberg,
marika.russberg@bohuslansmuseum.se
/ 0702-38 99 80

ISSN 1654-2274

Tryck
Risbergs Information & Media AB,
Uddevalla 2023

*Redaktionen förbehåller sig rätten att redigera
och förkorta insänt material.*

Bohusläns
hembygdsförbund